

Tasta'm 02: Llegir ens fa +lliures

L'islam: un veí per conèixer

Claude Carcenac

La diversitat de l'islam

L'islam que es percep a través dels mitjans de comunicació planteja dubtes. Qui dóna les directrius als musulmans? On són els seus guies espirituals? Sembla una religió plural però unida per una sola fe.

L'experiència espiritual de Mahoma va donar lloc a tot un moviment que es proclama seguidor del seu exemple, però també de l'Alcorà i de la sunna.

Després de la mort de Mahoma, aviat van néixer discòrdies que van provocar la divisió dels fidels en diferents corrents religiosos. A diferència doncs, del catolicisme, fortament jerarquitzat, l'islam no disposa d'una sola autoritat espiritual i doctrinal que guii els creients.

Cada corrent sorgit de l'islam originari i unit va fer una interpretació pròpia de la manera de viure la Revelació. Amb més de 1.200 milions de fidels, l'islam és avui dia una religió ben sòlida escampada una mica pertot arreu amb dos corrents majoritaris: el sunnisme, que representa prop d'un 90% de musulmans arreu del món, i el xiisme, molt present a l'Iran i a l'Iraq. D'altra banda, el kharigisme és una branca islàmica molt minoritària que reuneix menys d'un 1% d'adeptes.

Mahoma va deixar darrera seu una península d'Aràbia unificada per les armes i una comunitat consolidada per una nova fe, Com altres grans personatges, no va deixar cap descendent capaç de succeir-lo, tot i que va tenir nou dones legítimes.

En aquest cas, la qüestió de l'herència és especialment delicada en la mesura que es tracta d'un llegat alhora polític i espiritual. La majoria de musulmans va veure en el buit de successió un signe diví. Déu volia dir que era la comunitat dels creients la que havia de triar el seu cap, tal com afirma un versicle de l'Alcorà (3:144): "Mahoma és sols missatger de Déu! Hi ha hagut abans d'ell altres missatgers. Si morís o fos mort. No hauríeu de tornar enrere, canviant la vostra fe, definitivament, a causa d'això."

Els diferents clans es van posar d'acord per designar Abu Bakr perquè no pertanyia a cap gran família i perquè va ser company d'exili de Mahoma i, alhora, pare de la seva dona preferida, Aisha.

Va prendre el nom de khalifa (o califa), mot àrab que col dir 'lloctinent' o 'substitut'. A la seva mort el va succeir Omar i, després, Utman, que no tenia la força dels seus predecessors i va morir assassinat. El quart califa va ser Alí, gendre i cosí del profeta, considerat pels xiïtes el més digne dels quatre, normalment designats com els "califes ortodoxos" o "ben guiats", perquè l'Estat que van dirigir representava l'expressió dels ideals de l'islam i la seva posada en pràctica en una societat humana. Però les qüestions de successió van continuar minant el jove Estat musulmà, subjecte, doncs, al començament, a trastorns d'ordre polític més que no pas doctrinal. La mort d'Alí, assassinat per un kharigita a Kufa (Iraq) el 661 mentre pregava en una mesquita, va marcar l'origen del xiïsme i dels seus partidaris els xiïtes, etimològicament "el partit d'Alí". Els partidaris d'Alí van dipositar totes les seves esperances en els seus fills: primerament Hassan, que va abdicar a favor del que serà la dinastia dels omeies i, després Hussein, que s'hi va oposar i fou assassinat amb tots els seus, només van sobreviure dos fills. Els xiïtes veuen en el destí tràgic d'Alí i, després de Hussein com un veritable martiri que commemoren cada any amb unes manifestacions espectaculars de penitència i de dol. En virtut del seu martiri, es reconeix Hussein com a tercer imam, després del seu pare Alí i del seu germà Hassan.

A més de rivalitats polítiques, van aparèixer diferències religioses. La relació directa del creient amb Déu a través de l'Alcorà i l'absència de clergat van possibilitar l'aparició de diverses interpretacions i, per tant, de corrents religiosos diferents. Certament, l'Alcorà té en consideració molts aspectes de la vida quotidiana i els hadits ajuden a cobrir assumptes de jurisprudència, però queden qüestions sense resposta sobre el pecat, la fe, la llibertat humana i d'altres, a les quals s'han d'afegir les que planteja avui dia el desenvolupament científic i tecnològic de la vida moderna.

La separació de l'islam en tres branques es va produir amb el gran cisma dels anys 655-661, derivat dels problemes de successió, que constitueix l'origen de l'actual repartició geogràfica dels musulmans.

L'Alcorà, el llibre revelat

L'Alcorà, llibre sagrat dels musulmans, apareix dividit en 114 capítols, o sures, de llargades desiguals, de 3 a 186 versicles, en àrab aiat (en singular aia) que significa alhora "signe", "prodigi" i "testimoni". L'Alcorà reuneix en total 6.219 versicles que es reparteixen segons el contingut de les sures. Les sures es classifiquen al seu torn segons la llargada, de la més llarga a la més curta.

Aquest criteri sorprenent és el que utilitzava la poesia àrab a l'època de la compilació de l'Alcorà. Les sures porten noms tan diversos com: "La vaca" (sura 2), "les formigues" (sura 27), "La caverna (sura 18), "Els coalitzats" (sura 33), entre molts d'altres. No són noms triats a l'atzar, sinó a partir d'una paraula clau que permet la identificació de la sura. Es pot tractar del nom d'un personatge (sura 71, "Noè"), d'un grup (sura 30, "Els romans") o d'un tema (sura 22, "El pelegrinatge"). Excepte la 9, totes les sures comencen per "En el nom de Déu Únic, Al·là, el Compassiu per excel·lència, el molt Misericordiós!" Aquesta fórmula, anomenada basmala, també es pronuncia en diversos moments de la vida quotidiana, com ara abans de menjar o de començar una tasca.

A un cristià o a un jueu, el contingut de l'Alcorà li pot resultar sorprenent en contrast amb la Bíblia. I és que no es tracta d'una narració com la de, per exemple, un evangeli, sinó de frases, sentències, màximes agrupades globalment per temes que reproduïxen la mateixa Paraula de Déu. Es distingeixen quatre tipus de sures: les sures místiques i poètiques, generalment força breus; les sures que evocuen la unitat de Déu, els profetes i històries meravelloses; les sures que descriuen les relacions entre Déu, el seu profeta i els homes, revelades totes a la Meca; i les sures revelades a Medina que estableixen regles jurídiques, socials i morals i constitueixen un veritable codi de vida destinat al creient.

L'Alcorà conté la Revelació comunicada per Déu al seu profeta per mitjà de l'àngel Gabriel, anomenat en el llibre sant l' "Esperit fidel" (Alcorà 3: 192,193,194). El profeta memoritza el missatge diví dictat per l'àngel i, després, el recita a certes persones del seu entorn. De fet, el nom del llibre sagrat, *qur'ân*, deriva de l'arrel *quara'a*, que vol dir "recitar",

"llegir". Això estableix una definició essencial que marca l'islam. L'Alcorà no és un llibre inspirat, com pot ser-ho la Bíblia, i, per tant, susceptible de crítiques literàries, sinó que es tracta d'un llibre revelat que conté la paraula de Déu i, per aquesta essència mateixa, no pot ser sotmès a cap estudi científic, literari o crític. Amb tot, convé recordar que Mahoma no sabia ni llegir ni escriure i que, per tant, no va posar per escrit ell mateix les revelacions rebudes. Encara que la tradició mostri sovint el profeta dictant immediatament fragments revelats a escribes que els consignaven sobre ossos plans, pedres, pells o fulles de palma, suports habituals de l'escriptura en aquella època, la revelació quedava gravada essencialment "en el pit de la gent", és a dir, en la seva memòria. La tradició coincideix a sostenir que, després d'una batalla sagnant en que va morir un gran nombre de companys de Mahoma, Abu Bakr, primer successor del profeta i, per tant, primer califa, conscient del perill eventual de perdre una gran part de la Revelació, va decidir posar-la per escrit.

Cap al 653, el tercer califa, Utman, va imposar una versió de l'Alcorà, va fer cremar tots els materials no acceptats en la seva versió i va enviar còpies del seu text a les principals ciutats d'aquella època. El que en podem dir actualment, sense entrar-hi en detalls, és que aquesta versió oficial no va ser una simple recensió i que realment es van operar tries entre versions diferents. L'ordre de les sures es va establir relativament aviat. Probablement entre 685-705, en un marc polític des d'aleshores més estable. Tanmateix els manuscrits més antics de l'Alcorà que han arribat fins a nosaltres daten del segle IX.

No ens ha d'estranyar que el poder polític hagi intervingut en l'elaboració definitiva de l'Alcorà, atesa la doble naturalesa del legat de Mahoma, cap religiós i polític, que van heretar els seus successors, els califes. A més, posar per escrit l'Alcorà també respon a la intenció política d'establir una referència escripturística indiscutible que garanteixi la unitat d'una comunitat enfront d'altres comunitats, jueves i cristianes, dotades, per la seva banda, dels seus llibres.

L'Alcorà va ser revelat en àrab perquè l'entengués, originàriament, un poble àrab. Des del punt de vista fonètic, gràfic i lingüístic és idèntic a l'original celestial. Es tracta d'un llibre sant que no es pot llençar a les escombraries; qui cometés una blasfèmia així incorreria en una apostasia contra l'islam castigada amb la pena de mort. D'altra banda per als

musulmans l'Alcorà es inimitable i, per tant, impossible de traduir, perquè reproduir-lo amb una traducció equivaldria a trair-ne el sentit. Tan sols es pot salmodiar el text àrab. Els fidels consideren que l'Alcorà no ha estat creat per Déu, sinó que és un atribut de Déu.

Tot hi queda dit. Els manaments alcorànics són eterns, perquè el text és immutable i representa la infinitud de Déu. Els signes, les lletres, les paraules no poden reproduir aquesta infinitud sinó mitjançant la infinitat del sentit. Això planteja el problema pràctic de saber quina interpretació se'n pot triar i qui la pot triar. Però ni tan sols el califa, successor del profeta al capdavant de l'estat islàmic, no va ser lliure a l'hora d'interpretar l'Alcorà ni d'aplicar-ne la llei.

El gran pelegrinatge o hajj

El *hajj* és un ritus excepcional, perquè només s'ha de complir una vegada a la vida. Com que el prescriu l'Alcorà (3:97), l'obligatorietat resulta indiscutible. No se l'ha de confondre amb el petit pelegrinatge, *umra*, que es pot realitzar en qualsevol moment de l'any a la Meca a títol individual com qualsevol altre acte piadós.

Tot musulmà adult ha de realitzar el hajj. Sempre que disposi del mitjans per pagar el viatge, que la família es pugui mantenir durant la seva absència i que el viatge no comporti perills (una guerra o una epidèmia). Els discapacitats i els vells poden demanar a un altre musulmà que ja hagi acomplert el hajj de fer-lo en lloc seu, gratuïtament o no. L'infant que hagi fet el hajj amb els pares no en queda dispensat de cap manera quan arriba a l'edat adulta. Les dones, per la seva banda, només poden anar-hi acompanyades d'un membre masculí de la família, marit, pare o germà. Alguns teòlegs consideren, però, que encara que no trobin acompanyant, han de complir el ritus del pelegrinatge.

El pelegrinatge es desenvolupa durant el mes de Dhu al-Hijja, en el moment de la gran festa que commemora el sacrifici d'Abraham. De fet, la Meca i el seu santuari, la Kaaba, eren ja en temps de Mahoma un centre de pelegrinatge. La Kaaba acollia fins a 360 divinitats diferents que els beduïns i els caravaners anaven a adorar en diferents moments de l'any, durant períodes de treva en què quedava prohibit atacar caravanes. La

pluralitat de divinitats coexistia amb un corrent de pensament, barreja de judaisme cristianisme, que professava el monoteisme. En l'exili a Medina Mahoma era perfectament conscient que un ritus col·lectiu d'aquella magnitud adquiria un poder unificador sobre la comunitat. Al mateix temps, mantenir viu el record d'una ciutat santa i d'un lloc sagrat, com els jueus amb Jerusalem i el seu Temple, arrelava geogràficament la fe, que s'encarnava en un indret santificat. La "reconversió" dels llocs pagans per la veritable fe també presentava l'avantatge de no contrariar tradicions profundament arrelades i facilitar les conversions a l'islam.

Segons l'islam, Adam va edificar el santuari de la Kaaba, que va ser destruït pel Diluvi. Abraham el va reconstruir al mateix lloc on Déu va fer brollar aigua d'un pou sota el peu d'Ismael, el seu fill, per donar-li auxili, a ell i a la seva mare Agar, quan es van quedar sols i sense queviures. La Kaaba conté la pedra negra que Adam es va emportar del paradís en ser expulsat. De manera que aquesta Pedra marca l'aliança entre la Terra i el Paradís, entre l'ésser humà i Deu. El culte que es retia a la Kaaba era, evidentment, el del Déu Únic fins que els idòlatres se'n van emparar.

Així, amb la recuperació de la Meca, Mahoma va realitzar el gest sant de tornar el santuari al seu culte veritable.

La importància atorgada al pelegrinatge és tanta que l'Alcorâ (2:196) en consigna les condicions. El primer gest ritual que compleix el pelegrí afecta el seu estat corporal i la seva indumentària i li confereix l'ihram, estat consagrat que li permet de penetrar en el territori sagrat. Es treu la roba, procedeix a una gran ablució i es vesteix amb dues peces de tela blanca sense cosir: una cobreix el bust deixant una espatlla descoberta i l'altra va des de la cintura fins a sota els genolls. De vegades també es calcen unes sandàlies. Per a les dones no hi ha cap indumentària ritual particular, però han de portar màniga llarga i anar tapades fins els peus. Aquesta manera de vestir s'ha de respectar en indrets concrets situats entre 50 i 200 quilòmetres de la Meca. L'estat de puresa simbolitzat per l'ihram s'ha de mantenir durant tot el hajj.

La qual cosa obliga els fidels a abstenir-se de barallar-se, de mantenir relacions sexuals, de perfumar-se, de tallar-se els cabells o les ungles o de depilar-se. D'aquesta manera, el creient s'aïlla del món material per entrar en un estat de sacralització que el fa apte per aproximar-se a la

mesquita on es troba la Kaaba. Si pot, el pelegrí tocarà la Pedra negra, si no es conformarà a adreçar-hi un gest. Després farà set voltes a la Kaaba, tres de ràpides i quatre de lentes en sentit invers a les agulles del rellotge, atès que la Kaaba constitueix el centre simbòlic de l'univers al voltant del qual s'efectua una rotació còsmica. Tot seguit, el pelegrí reproduïx el trajecte d'Agar, la dona d'Abraham, quan buscava aigua per al seu fill Ismael fins que Déu va fer brollar la font zezem. La recerca d'Agar es repeteix simbòlicament per un passadís de 420 metres de llargada adjacent a la mesquita. A la fi, els pelegrins beuen aigua d'una font.

Un cop efectuats aquests rituals, comença la part central del pelegrinatge.

Sexualitat, virginitat i contracepció

Els relats d'antics viatgers, l'existència dels harems, els nombrosos casaments del mateix Mahoma han estimulat la imaginació del món cristià, obsedit pel pecat de la carn. Certament, a l'islam la sexualitat no és un mal al qual s'hagi de resistir per arribar a Déu. Però pensar que la cultura islàmica afavoreix una sexualitat desbocada equivaldria a desconèixer una religió que propugna la mesura i la temperància i es preocupa per codificar fins al mínim detall tot el que afecti la vida del creient.

En el món islàmic les relacions sexuals es consideren un acte perfectament natural destinat a la procreació i a la complementarietat de l'home i de la dona. Els hadits recomanen practicar els preliminars a la unió conjugal i el deure de l'home de no limitar-se a la satisfacció del propi plaer i preocupar-se pel goig sexual de la seva dona. Ella, per la seva banda, no pot declinar mai les peticions del marit; recordem que "si una dona mor i ha complagut el seu marit, podrà anar al paradís". Hi un altre hadit encara més explícit: "Una dona el marit de la qual quedi descontent tota una nit no veurà les seves oracions elevar-se un pam per sobre del seu cap." Independentment del crèdit que puguem atorgar a aquests (de fet, els doctors de l'islam no acaben de posar-se d'acord en aquest aspecte), l'obligació de la dona de respondre a les demandes sexuals del marit constitueix un imperatiu fins i tot superior a altres deures religiosos, perquè la dona no pot "fer dejunis supererogatoris si el seu

marit es troba en companyia seva, llevat que hi doni la seva conformitat. Perquè el dret de l'espòs és més digne de consideració que el dejuni supererogatori". Per tal de preservar la castedat de la dona i no introduir-la a cometre "fornicació, masturbació o adulteri", convé que el marit sigui responsable de l'esposa.

Malgrat aquesta reciprocitat d'intercanvis i deures, les relacions de parella no es basen en drets igualitaris. Les necessitats de l'home sempre es consideren prioritàries, mentre que, pel que fa a la imatge de la dona, i al seu cos, en preval la cosificació com a objecte de desig. Per això la dona a d'apartar-se de l'home dintre de la mesquita per no distreure'l de la pregària: També ha de cobrir el seu cos i no deixar endevinar les seves formes per no excitar el desig de cap home estrany i preservar la pròpia castedat.

El goig de les relacions sexuals és un component essencial de la vida del musulmà: se li promet, entre d'altres delícies del paradís, el gaudi en companyia de joves verges (Alcorà 56:31-39), que alguns hadits xifren en el nombre simbòlic de 72.

S'aconsella als futurs casats de no mantenir relacions fora de la parella, però, paral·lelament, és essencial que la dona arribi verge al primer matrimoni. No tan sols en depèn el seu honor, sinó també el de tota la seva família. Si no respecta aquesta prescripció, s'arrisca a una sanció que, segons els països, pot anar des de la mort fins a l'ostracisme, equivalent a la "mort social". La virginitat femenina representa una virtut tan interioritzada per la societat musulmana que molt poques noies gosen transgredir-ne el tabú. En algunes zones, el marit mostra públicament la taca de sang de la primera relació durant la nit de noces; i en alguns països occidentals moltes noies demanen al ginecòleg certificats de virginitat. En alguns països hi ha ginecòlegs que s'enriqueixen vergonyosament reconstituint hímens trencats. Per tal de respondre a les expectatives socials i defensar l'honor de la família, algunes dones recorren a tota mena d'estratagemes, com ara fregar-se la vagina amb herbes per inflamar-la de manera que sagni en el moment de la penetració o escampar d'amagat sang de pollastre sobre el llençol.

La violació ni tan sols es considera violència criminal, sinó que entra dintre de la categoria de la relació sexual il·legal, de la mateixa manera que

l'adulteri, i es castiga com a tal. En aquest àmbit, la legislació dels països islàmics és molt variada, però, per bé que s'acosti a les concepcions occidentals, les víctimes no solen denunciar les agressions per no atemptar contra la bona reputació de la família, l'honor de la qual depèn en gran part de la virtut de les dones. A Egipte, per exemple, una dona que confessés haver estat violada no trobaria marit i tacaria el bon nom de les seves germanes. Seguint la lògica d'unes tradicions cruelment implacables, un membre mascle de la família pot arribar a matar la dona violada per netejar l'honor de la família. Aquesta mena de comportaments no estan directament lligats a l'islam, perquè, de fet, l'Alcorà no esmena la violació, però deixa un buit legal en aquest aspecte pel qual s'han infiltrat pràctiques de violència patriarcal.

De tota manera, com ja hem anat advertint, la religió islàmica regula molt íntimament el comportament sexual en tots els sentits. Així, la virginitat com a estat lliurament triat i ofert a Déu és absolutament aliena a l'islam, que la considera incomprendible, especialment tractant-se de les dones. Es pot citar un hadit molt contundent en aquest sentit: "Va dir el missatger de Déu: certament Ell ha prohibit que les dones renunciïn al matrimoni i s'abstinguin de jeure amb els seus marits." Un altre ens recorda que "les donzelles són com el fruit d'un arbre: quan madura i no es cull, el corromp el sol i l'escampen els vents. Així succeeix amb les verges; quan assoleixen el que assoleixen les dones, no tenen més remei que casar-se i, si el matrimoni no s'esdevé, res no les mantindrà a recer de la corrupció perquè són humanes".

Es condemnen igualment totes les pràctiques que surten del que es considera la relació conjugal estricta, com la masturbació, la sodomia o l'homosexualitat, que l'Alcorà (7:33) condemna directament.

* * * * *

T'ha agradat? Si el vols continuar llegint, el trobaràs a la teva llibreria o biblioteca

I si vols saber què pensen altres lectors d'aquest llibre i vols dir-hi la teva, vés a: www.quellegeixes.cat

* * * * *